

2. Ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα

Ἡ λέξη Πάσχα προέρχεται ἀπὸ τὰ Ἑβραϊκὰ καὶ σημαίνει διάβαση, πέρασμα. Γιὰ τοὺς Ἑβραίους ἦταν ἑορτὴ σὲ ἀνάμνηση τῆς μεταβάσεώς τους ἀπ' τὴν δουλεία στοὺς Αἰγυπτίους στὴν ἐλευθερία τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας. Ἡ πορεία αὐτὴ πρὸς τὴν σωτηρία ἀρχισε νὰ γίνεται πραγματικότητα μετὰ τὴν θαυματουργικὴ διάβαση τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης. Ἡ ἔννοια τῆς διαβάσεως διέπει καὶ τὸ Πάσχα ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν, διότι καὶ ἡ δικὴ μας ἑορτὴ ὑπενθυμίζει σ' ὅλους τοὺς πιστοὺς τὸ πέρασμα ἐκ τοῦ θανάτου στὴν ζωὴ.

Γιὰ μᾶς ἔχθρὸς καὶ διώκτης δὲν εἶναι ὁ Αἰγύπιος Φαραὼ, ἀλλὰ ὁ ἐφευρέτης τοῦ κακοῦ, ὁ Διάβολος, καὶ πέλαιος ποὺ πρέπει νὰ περάσουμε, γιὰ νὰ βρεθοῦμε ἀπέναντι ἀβλαβεῖς, εἶναι ἡ πικρὴ τῆς ἁμαρτίας θάλασσα. Σ' αὐτὸν τὸν διμέτωπο ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ Διαβόλου καὶ τῆς ἁμαρτίας ἔχουμε ὑπερασπιστὴ μας τὸν *δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν παθόντα, ταφέντα καὶ ἀναστάντα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν*. Ὁ ἀναστημένος Ἰησοῦς μᾶς ἀνεβάζει ἀπὸ τὴν γῆ στὸν οὐρανό. Γι' αὐτὸ ὁ ὕμνωδὸς ὀνομάζει τὴν ἑορτὴ τῆς Ἀναστάσεως *Πάσχα ἱερόν, Πάσχα καινόν, ἅγιον, Πάσχα τῶν πιστῶν*. Τὸ Πάσχα μᾶς ἀνοίγει τὶς κλειστὰς τοῦ Παραδείσου πύλες.

Ἡ ἑορτὴ τοῦ χριστιανικοῦ Πάσχα ἀνάγεται στὰ πρῶτα ἀποστολικά χρόνια καὶ καθιερώθηκε πολὺ πρόωγα χωριστὴ ἀπὸ τὸ Πάσχα τῶν Ἑβραίων. Μετὰ ἀπόφαση δὲ τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὀρίσθηκε νὰ ἑορτάζεται τὴν πρώτη Κυριακὴ μετὰ τὴν πρώτη πανσέληνο τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας (21 Μαρτίου), δηλαδὴ εἶναι πάντοτε κινητὴ ἑορτὴ.

3. Ὁ Κανὼν τοῦ Μ. Σαββάτου

Τρεῖς εἶναι οἱ ποιητὲς τοῦ Κανόνος τοῦ Μ. Σαββάτου: Ἡ μοναχὴ Κασία, γυναικία σοφὴ καὶ καταγόμενὴ ἀπὸ εὐγενεῖς γονεῖς, ἡ ὁποία συνέθεσε τοὺς εἰρμούς τῶν ψδῶν α', γ', δ' καὶ ε', ὁ ἐπίσκοπος Ὑδροῦντος Μάρκος, ἔργον τοῦ ὁποίου εἶναι τὰ τροπάρια τῶν ψδῶν αὐτῶν, καὶ τρίτος ποιητὴς εἶναι ὁ ἐπίσκοπος Κοσμᾶς ὁ Ἁγιοπολίτης, ὁ ὁποῖος συνέθεσε τὶς ψδὲς στ', ζ', η' καὶ θ'. Ἐπειδὴ ἡ συμπλήρωση τῶν τροπαρίων ἔγινε μετὰ πολὺ σεβασμὸ πρὸς τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τῶν κειμένων ποὺ εἶχαν συντεθεῖ ἀπὸ τοὺς προηγούμενους κάθε φορὰ ποιητὲς, εἶναι νὰ θαυμάζει κανεὶς πόσο ἐντεχνα προσαρμόσθηκαν, ὥστε τὸ ὅλον ἔργον νὰ φαίνεται πόνημα ἑνὸς καὶ ὄχι τριῶν ποιητῶν.

Γιὰ τὴν καλύτερη κατανόηση τοῦ Κανόνος τοῦ Μ. Σαββάτου, ὁ ὁποῖος διατυπῶναι κατὰ τρόπο ποιητικὸ μεγάλες ἀλήθειες τῆς πίστεώς μας, θεωροῦμε χρήσιμον νὰ ἐπαναλάβουμε ἐδῶ μετὰ δικὰ μας λόγια αὐτὰ ποὺ ἔχει γράψει ὁ μακαριστὸς π. Ἐπιφάνιος Θεοδωρόπουλος στὸ βιβλίον του γιὰ τὴν Μ. Ἑβδομάδα (σ. 40): *Κατὰ τὸ Μ. Σάββατον ἑορτάζομε τὴν ταφὴν τοῦ Κυρίου ἀπὸ τὸν Ἰωσήφ καὶ τὸν Νικόδημον, καθὼς καὶ τὴν κάθοδόν του εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ ἔθου. Ὅταν ὁ Κύριος ἀπέθανεν, ὡς ἄνθρωπος, καὶ ἐχωρίσθη ἡ Ψυχὴ ἀπὸ τὸ Σῶμα Του, τότε τὸ μὲν Σῶμα Του, ὄντας ἐνωμένον μετὰ τὴν Θεότητα, ἐτέθη στὸν τάφο· ἡ δὲ Ψυχὴ Του, ἐνωμένη καὶ αὐτὴ μετὰ τὴν Θεότητά Του, κατέβηκε στὸν ἔθον καὶ, ἀφοῦ τὸν ἐνίκησε, ἀπελευθέρωσε τὶς ἐκεῖ κρατούμενες ψυχάς. Κατὰ τὴν τρίτην δὲ ἡμέραν ἐνώθη καὶ πάλιν ἡ Ψυχὴ μετὰ τὸ Σῶμα καὶ αὐτὸ ἀναστήθηκε. Τοιοῦτοτρόπως ἐνίκηθησαν καὶ ὁ ἔθον καὶ ὁ θάνατος. Τὸν ἔθον ἐνίκησε ἡ Ψυχὴ τοῦ Κυρίου, τὸν δὲ*

θάνατον τὸ Σῶμα Του, διότι καὶ τὰ δύο δὲν ἦσαν μόνον ἀλλὰ ἐνωμένα μετὰ τὴν Θεότητα.

Ἐναργέστατα ἐπίσης περιγράφει ὁ Ἁγ. Ἐπιφάνιος Κύπρου στὸν λόγο του γιὰ τὸ Μ. Σάββατον⁸ τὴν στιγμήν ποὺ ὁ Κύριός μας φθάνει στὸ κατώτατο σημεῖον τοῦ ἔθου, ὅπου πρόκειται νὰ συναντήσῃ τὸν προπάτορά μας Ἀδὰμ. Ὁ πρωτόπλαστος ἀπευθύνει τότε τοὺς συνδεσμιώτες του τὰ ἑξῆς λόγια: *ἀκούω γίνωσθι φωνὴν καὶ ἀκούω πατήματα γνωστὰ κάποιου ποὺ ἔρχεται σὲ μᾶς· καὶ ἂν θνῶς ἐκεῖνος ἀποφάσισεν νὰ φθάσῃ ὡς ἐδῶ, τότε ἔλευθερωθήκαμε ἀπὸ τὶς ἀλυσίδες, καὶ ἀπὸ τοῦ ἔθου τὰ κελλιά ἐλυτρωθήκαμε.*

Καὶ πράγματι ὁ Κύριος ἐφθασε ἐκεῖ στὸν μυθὸ τοῦ ἔθου κρατῶντας στὸ ἕνα χέρι τὸ νικητικὸ ὄπλον τοῦ Σταυροῦ καὶ μετὰ τὸ ἄλλο ἐσήκωσε τὸν Ἀδὰμ καὶ μαζί μ' αὐτὸν τὴν Εὐὰ καὶ ὄλους τοὺς ἀπ' αἰῶνος κεκοιμημένους ποὺ ἐδέχθηκαν τὸν ἀναστημένο Θεάνθρωπο. Ὅλα αὐτὰ ἱστοροῦνται ὠραϊότατα καὶ στὴν εἰκόνα τῶν Ὀρθοδόξων γιὰ τὴν Ἀνάστασιν ποὺ φέρει τὸν τίτλον *Ἡ εἰς ἔθον κάθοδος*.

Καὶ οἱ τρεῖς ποιητὲς τοῦ Κανόνος τοῦ Μ. Σαββάτου προσεγγίζουν τὸ μεγάλο μυστήριον τῆς ταφῆς καὶ τῆς καθόδου τοῦ Κυρίου στὸν ἔθον ἄλλοτε προσωποποιῶντας ἔννοιες, ἄλλοτε ἀντιστοιχίζοντας τὰ συμβαίνοντα κατὰ τὴν ταφὴν μετὰ προτυπώσεις αὐτῶν ἐκ τῆς Π. Διαθήκης καὶ ἄλλοτε διατυπώνοντας ποιητικὰ τὸ δόγμα. Τὰ ὑπερκόσμια καὶ ὑποχθόνια συγκλονίζονται, ἡ κτίσις θαμβοῦται, ὁ ἔθον τρέμει καὶ πικραίνεται, διότι ἡ βασιλεία του δὲν εἶναι πλέον αἰώνια, ὁ τάφος ἀπὸ τόπος τῆς φθορᾶς γίνεται ὁδηγὸς μας στὴν ἀφθαρσία, ὁ θάνατος ἠττάται, ὁ ἀναστημένος Ἰησοῦς μᾶς ἀποσπᾷ ἀπ' τὰ δόντια του.

Ὅσα, ἐξἄλλου, προφητικῶς εἶχαν συμβεῖν στὸ παρελθόν τῆς Π. Διαθήκης βρίσκουν καὶ στὴν ταφὴν τοῦ Κυρίου μας τὴν ἐπαλήθευσή τους. Τὴν ἐβδόμη ἡμέραν τῆς δημιουργίας ἐπλάσθη ὁ Ἀδὰμ, τὴν ἐβδόμη ἡμέραν τῆς εβδομάδος συντελεῖται ἡ ἀνακαινιστὴς του, ὅταν ὁ νέος Ἀδὰμ, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, φθάνει στὸν ἔθον γιὰ νὰ τὸν σώσει. Ὁ Δημιουργὸς ἐκοίμισε τὸν Ἀδὰμ γιὰ νὰ πλάσει ἐκ τῆς πλευρᾶς του τὴν Εὐὰ, ἡ ὁποία τώρα ἀνακαινίζεται ἀπὸ τὸν ζωογόνο ὕπνον τοῦ Ἐσταυρωμένου Ἰησοῦ ποὺ ἐδέχθηκε τὴν λόγχην στὴν πλευρά. Γιὰ τρεῖς ἡμέρας ἔμεινε στὸ κῆτος ὁ Ἰωνᾶς, γιὰ τρεῖς ἡμέρας ἐκράτησε ὁ τάφος ἐντὸς του τὴν ζωὴν τῶν ἀπάντων.

Ἀλλὰ ὁ Κανὼνας τοῦ Μ. Σαββάτου ἐπαινεῖται πολὺ περισσότερο γιὰ τὴν ὑποστήριξιν τῶν δογματικῶν ἀληθειῶν ποὺ πραγματοποιεῖ. Ἐνεκρῶθη ἐπὶ τριήμερον ὁ Κύριος, ἀλλ' ἡ ἐνυπάρχουσα στὴν ὑπόστασίν του Θεότης δὲν διαρῆθη ἀπὸ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα Του. Ἡ ἰδίαν Θεότης παρέμεινε μία καὶ ἀδιαίρετος καὶ στὸν τάφο (μετὰ τοῦ ἁγίου σώματος) καὶ στὸν Παράδεισον (ὅπως ἐλέχθη στὸν ληστὴ) μετὰ Πατρὸς καὶ Πνεύματος. Εἶναι ἡ Θεότης ποὺ διέμεινε ἀβλαβὴς καὶ μετέβαλε τὸ φθαρτὸ ὡς φθαρτὸ καὶ σὲ ἀφθαρτὸ. Ἡ δὲ Ἀνάστασιν τοῦ σώματος αὐτοῦ ἔγινε πηγὴ ἀφθάρτου ζωῆς γιὰ κάθε πιστὸν Χριστιανόν.

Τὸ τμήμα τοῦ Κανόνος, ὅμως, ποὺ μπορεῖ νὰ θαυμάσει κανεὶς ἀπεριόριστα εἶναι ἡ ἐνάτη ψδὴ, ὅπου τὰ τροπάρια συναποτελοῦν διαλογικὴ συνομιλία μετὰ τοῦ γλυκυτάτου Ἰησοῦ καὶ τῆς γλυκυτάτης Μητρὸς Του. *Μὴ μὲ θρηνεῖς, Μητέρα μου, γιατί θ' ἀναστήθῃ καὶ θὰ δοξάσω ὡς Θεὸς ὄσους σὲ μεγαλύνουν, μελωδεῖ ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς θέτοντας τὰ λόγια αὐτὰ στὸ στόμα τοῦ Κυρίου, καὶ ἀπαντᾷ ἡ πονεμένη Μητέρα: σὲ γέννησα χωρὶς νὰ βιώσω πόνους, τώρα ὅμως, Θεέ μου, καθὼς νεκρὸν σὲ βλέπω δίχως ἀναπνοήν, σπαράσσεται ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ μαχαίρι*

⁸ Ὁ τίτλος τοῦ λόγου: «*Εἰς τὴν θεσσωμὸν ταφὴν τοῦ Κυρίου καὶ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς τὸν Ἰωσήφ τὸν ἀπὸ Ἀρμαθαίας, καὶ εἰς τὴν ἐν τῷ ἔθον τοῦ Κυρίου κατάβασην, μετὰ τὸ σωτήριον πάθος παραδόξως γεγενημένην*».

Ακολουθήσαμε και σ' αυτήν την ερμηνευτική παρουσίαση όσα εφαρμόσαμε και στην εργασία μας για τους ύμνους των Χριστουγέννων, δηλαδή έχρησιμοποιήσαμε διαφορετικούς τύπους γραμμάτων για το πρωτότυπο κείμενο απ' ό,τι στην μετάφρασή του, κρατώντας όμως σε κεντρική θέση τον αρχαίο λόγο, ώστε ο αναγνώστης να καταφεύγει στην μετάφραση αναλόγως της γλωσσικής δυσκολίας που συναντά, χωρίς να χάνει από το μάτι του τον ύμνο. Η τεχνική αυτή έχρησιμοποιείτο περίπου έτσι στα λεγόμενα *Μαθηματάρια* της Τουρκοκρατίας, δηλαδή στα χειρόγραφα με *διάστιχη έρμηνεία*, από τα οποία έμάθαιναν την γλώσσα όσοι την έσπούδαζαν στα σχολεία της έποχής και στα μοναστήρια. Η παράθεση της έρμηνείας σε χωριστή θέση δημιουργεί την έσφαλμένη έντύπωση, ότι είναι δύο οι γλώσσες. Η γλώσσα μας όμως είναι μία, γι' αυτό πολλές φορές δέν χρειαζόμαστε την μετάφραση.

Επίσης προσπαθήσαμε ώστε η νεοελληνική απόδοση να πλησιάζει τον έμμετρο λόγο, προκειμένου να συμμετέχει λίγο - αλλά σε διαφορετικά μέτρα - στην θεσπέσια ποίηση των ύμνων και να κυλάει στο μάτι εύκολα. Όσα σημεία της νεοελληνικής απόδοσης έχουν τεθεί έντός παρενθέσεως συμπληρώνουν το κείμενό μας και βοηθούν στην καλύτερη προσέγγιση των ύψηλων νοημάτων των άσμάτων του πρωτοτύπου παράλληλα με τα ύποσελίδια σχολία.

Διονύσιος Ίω. Μούσουρας

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΑΒΒΑΤΟΥ

Όλος ο Κανών φέρει άκροστιχίδα, άνευ των Ειρμών:

Και σήμερον δε Σάββατον μέλπω μέγα.

(Οι λέξεις *Και σήμερον δε* ανήκουν στα τροπάρια που συνέθεσε ο έπίσκοπος Μάρκος, ένω οι λέξεις *Σάββατον μέλπω μέγα* προκύπτουν από τα τροπάρια του έπισκόπου Κοσμά, ο όποιος έχει συνθέσει και το Τριώδιον της Μ. Παρασκευής με άκροστιχίδα *Προσάββατόν τε*).

Ωδή α'. Ήχος πλ. β'. Ο Ειρμός

«Κύματι θαλάσσης, τόν κρύψαντα πάλαι,

Αυτόν που άλλοτε έκρυψε στο κύμα της θαλάσσης

διώκτην τύραννον,

και έπνιξε τόν τύραννο διώκτη (Φαραώ),

υπό γης έκρυψαν, τών σεσωσμένων οι Παΐδες,

τόν έκρυψαν μέσα στην γη οι παΐδες των Έβραίων

που τότε διασώθηκαν·

άλλ' ήμεϊς ως αι Νεάνιδες, τῷ Κυρίῳ ἄσωμεν'

άλλά έμεϊς ως ψάλουμε ἄσματα στον Θεό μας,

όπως και οι νεάνιδες¹⁰ που γλύτωσαν το κύμα:

'Ενδόξως γάρ δεδόξασται».

Μεγάλη είναι ή δόξα σου, υπέρμετρη, Θεέ μας!

α' τροπάριον

Κύριε Θεέ μου, έξόδιον ύμνον, και έπιτάφιον,

Κύριε και Θεέ μου, ύμνον έπιθανάτιον και ἄσμα έπιτάφιο

ώδην σοι ἄσομαι, τῷ τῇ ταφῇ σου ζωῆς μοι,

¹⁰ Γράφει νεάνιδες, διότι και ή ποιήτρια του τροπαρίου είναι γυναίκα και στον ύμνο συμπαρατάσσεται με τον χορό των γυναικών που δοξολόγησαν τότε τον Θεό μαζί με την αδελφή του Μωϋσέως.

σου ψάλλω στην ταφή σου, γιατί μ' αὐτήν μου ἀνοιξες
τὰς εἰσόδους διανοίξαντι, καὶ θανάτῳ θάνατον,
εἰσόδους (ἀτελεύτητης ζωῆς καὶ σωτηρίας),
καὶ νίκησες τὸν θάνατον,
καὶ Ἄδην θανατώσαντι.

καὶ μὲ τὸν θάνατό σου τὸν Ἄδην ἐθανάτωσες.

β' τροπάριον

Ἄνω σε ἐν θρόνῳ, καὶ κάτω ἐν τάφῳ, τὰ ὑπερκόσμια,

Τὰ ὑπερκόσμια (τάγματα τῶν νοερῶν Ἀγγέλων)

ἀλλὰ κι' ἐκεῖνες οἱ ψυχές ποὺ βρίσκονταν στὸν Ἄδην,

ἐσένα ἀντικρύζοντας ἐπὶ τοῦ θρόνου ἄνω,

καὶ ὑποχθόνια, κατανοοῦντα Σωτήρ μου,

καὶ ταυτοχρόνως, Σῶτερ μου, σὲ τάφον ὑπογείως,

ἐδονεῖτο τῇ νεκρώσει σου· ὑπὲρ νοῦν ὠράθης γάρ,

(μὲ φόβο) ἐταράσσονταν ἀπὸ τὴν νέκρωσή σου·

ἀλλ' ὅμως φανερώθηκες μὲ τρόπο ὑπερβαίνοντα τὸν ἰδικό μας νοῦ,

νεκρὸς ζωαρχικώτατος.

ὡς ὁ νεκρὸς ποὺ εἶναι ζωοδότης (γιατί ὡς Θεὸς ἀληθινὸς κατέρχεσαι

στὸν Ἄδην κι' ἐλευθερώνεις τὶς ἐκεῖ κρατούμενες ψυχές).

γ' τροπάριον

Ἴνα σου τῆς δόξης, τὰ πάντα πληρώσης, καταπεφοίτηκας¹¹,

Γιὰ νὰ πλουτίσεις ὅλα μὲ τὴν δόξα σου κατέβηκες, Χριστέ μου,

ἐν κατωτάτοις τῆς γῆς· ἀπὸ γὰρ σοῦ οὐκ ἐκρύβη,

στῆς γῆς τὰ κάτω μέρη· καὶ δὲν ἐκρύφτηκε ἀπὸ σέ,

(σὰν ἄλλοτε ἀπὸ ντροπῆ ἐντὸς τοῦ Παραδείσου)

ἢ ὑπόστασίς μου ἢ ἐν Ἀδάμ, καὶ ταφείς φθαρέντα με,

¹¹ Εἶναι παρακείμενος τοῦ ρήμ. καταφοιτῶ = κατεβαίνω (φοιτῶ = συχνάζω).

ὁ κληρονόμος ἄνθρωπος τῆς φύσης τοῦ Ἀδάμ, γι' αὐτὸ καὶ ἡ ταφή
σου, Φιλάνθρωπε, σὲ μένα τὸν πεσόντα στῆς ἁμαρτίας τὴν φθορά,
καινοποιεῖς, Φιλάνθρωπε. *ζωὴ δίνει καινούργια.*

Ἦδη γ'. Ὁ Εἰρμὸς

«Σὲ τὸν ἐπὶ ὑδάτων, κρεμάσαντα πᾶσαν τὴν γῆν ἀσχέτως,

Σέ, Κύριε, ποὺ ἐκρέμασες τὴν γῆ ἐπὶ τῶν ὑδάτων

χωρὶς κανένα στήριγμα,

ἢ Κτίσις κατιδοῦσα, ἐν τῷ Κρανίῳ κρεμάμενον,

ἢ κτίση βλέποντάς σε νὰ κρέμεσαι εἰς τὸν Σταυρὸν

καὶ εἰς κρανίου¹² τόπον,

θάμβει πολλῶ συνείχετο¹³. Οὐκ ἔστιν ἅγιος,

πλημμύρισε ὀλόκληρη ἀπὸ μεγάλο θάμβος,

καὶ δυνατὰ ἀναφώνησε,

πλὴν σου Κύριε, κραυγάζουσα».

πὼς ἅγιος δὲν ὑπάρχει πλὴν ἀπὸ σένα, Κύριε.

α' τροπάριον

Σύμβολα τῆς ταφῆς σου,

Μὲ σύμβολα ὑπέδειξες, Δέσποτα, τὴν ταφή σου

παρέδειξας¹⁴ τὰς ὁράσεις πληθύνας,

μὲ πλῆθος προοράσεων (σὲ διάφορους προφήτες),

νῦν δὲ τὰ κρυφία σου, θεανδρικῶς διετράνωσας,

κι' ὅσα κρυφὰ προφήτεψες, τώρα τὰ διετράνωσες

μιλῶντας στοὺς ἐν Ἄδην,

καὶ τοῖς ἐν Ἄδην Δέσποτα· οὐκ ἔστιν ἅγιος,

ὅταν κατέβηκες σ' αὐτούς, Θεὸς μαζί καὶ ἄνθρωπος.

¹² Ὀνομάσθηκε ἐστὶ ὁ τόπος τῆς σταυρώσεως εἴτε διότι ἐκεῖ βρισκόταν θαμμένο τὸ κρανίον τοῦ Ἀδάμ, εἴτε διότι ὑπῆρχαν ἐκεῖ πολλὰ κρανία τῶν ἀνθρώπων ποὺ σταυρώνονταν ὡς κακοῦργοι.

¹³ Παρατακτὸς τοῦ συνεχόμεναι = εἶμαι κυριευμένος ἀπὸ κάτι (ἐδῶ ἀπὸ τὸ θάμβος = θαυμασμό).

¹⁴ Ἀόριστος τοῦ ρήματος παραδεικνυμι / παραδεικνύω = δείχνω κάτι παραβάλλοντάς με κάτι ἄλλο, συγκρίνω διὰ παραθέσεως (ἐδῶ παραθέτει ὅσα προφητικῶς διατυπώθηκαν περὶ τῆς ταφῆς συγκρίνοντάς τα μὲ αὐτὰ ποὺ συνέβησαν).

(Γι' αυτό) ἐκεῖνοι ἐκραύγαζαν

πλήν σου Κύριε, κραυγάζουσιν.

πὼς ἅγιος δὲν ὑπάρχει πλήν ἀπὸ σένα, Κύριε.

β' τροπᾶριον

Ἦπλωσας τὰς παλάμας, καὶ ἦνωσας τὰ τὸ πρὶν διεστῶτα¹⁵,

Ἄπλωσες τὶς παλάμες¹⁶ (ἐπὶ Σταυροῦ)

καὶ ἔνωσες τὰ πρὶν διαχωρισμένα¹⁷,

καταστολῆ¹⁸ δὲ Σῶτερ, τῇ ἐν σινδόνι καὶ μνήματι,

καὶ τῶρα ἔχοντας στολή σου τὴν σινδόνα, Σωτήρα μου, στὸ μνήμα,

πεπεδημένους¹⁹ ἔλυσας. Οὐκ ἔστιν ἅγιος,

τὶς χειροπέδες ἔλυσες αὐτῶν ποὺ ἦσαν δεμένοι κι' ἐκραύγαζαν,

πλήν σου Κύριε, κραυγάζοντας.

πὼς ἅγιος δὲν ὑπάρχει πλήν ἀπὸ σένα, Κύριε.

γ' τροπᾶριον

Μνήματι καὶ σφραγίσιν, ἀχώρητε συνεσχέθης²⁰ βουλήσει

Σὲ μνήμα μέσα ἐκούσια σφραγίσθηκες

κι' ἐχώρησες ἀχώρητε (Θεέ μου).

καὶ γὰρ τὴν δύναμίν σου, ταῖς ἐνεργεῖαις ἐγνώρισας,

ἀλλὰ τὴν δύναμή σου μὲ θαυμαστές ἐνέργειες ἔδειξες

θεουργικῶς τοῖς μέλπουσιν· Οὐκ ἔστιν ἅγιος,

ὡς Θεός μας σ' ἐκείνους ὅπου ψάλλουνε, πὼς δὲν ὑπάρχει ἅγιος

¹⁵ Μετοχή παρακειμένου τοῦ ρήμ. διίσταμαι = χωρίζομαι στὴν μέση, (διεστῶτα = τὰ διαχωρισμένα).

¹⁶ Γράφει παλάμες διότι αὐτές καρφώθηκαν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ καὶ παρομοιάζεται ἔτσι μὲ τὸν θέλοντα νὰ συμφιλῶσει δύο ἐχθροὺς, ὁ ὁποῖος ἀπλώνει τὶς παλάμες καὶ πιάνει τὰ χέρια τῶν ἀντιπάλων καὶ τὰ ἐνώνει μεταξὺ τους.

¹⁷ Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει ὅτι ὁ Κύριος ἦνωσε τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὸν Θεόν (Α' Τιμόθ., β' 5-6): «Εἰς γὰρ Θεός, εἷς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἀνθρώπος Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ δούς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων...». Ὁ ἅγ. Νικόδημος θεωρεῖ ὅτι ἦνωσε διὰ τοῦ σταυρικοῦ του θανάτου τοὺς Ἰσραηλίτες μὲ τοὺς εἰδωλολάτρεις Ἑθνικοὺς, ἢ καὶ τοὺς Ἀγγέλους μὲ τοὺς ἀνθρώπους.

¹⁸ Καταστολή σημαίνει καθυσύχαση, κατευνασμός ἀλλὰ καὶ κατέβασμα τοῦ ἐνδύματος, χαμῆλωμα. Ἐδῶ χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν τελευταία σημασία (ἡ σινδὼν ἐτύλιξε τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου ἀπὸ πάνω μέχρι κάτω, ὅπως ἐσυνηθίζετο νὰ θάπτουν τοὺς νεκροὺς τους οἱ Ἑβραῖοι).

¹⁹ Μετοχή παρακειμένου τοῦ πεδάω ἢ πεδέω = δένω μὲ δεσμά (πεπεδημένος = ὁ δεσμώτης).

²⁰ Ἀόριστος τοῦ γνωστοῦ μας ρήμ. συνέχομαι = κυριεύομαι, περιορίζομαι.

πλήν σου Κύριε φιλάνθρωπε.

πλήν ἀπὸ σένα, Κύριε φιλάνθρωπε.

Ἐδὴ δ'. Ὁ Εἰρμός

«Τὴν ἐν Σταυρῷ σου θεῖαν κένωσιν, προορῶν Ἀββακοῦμ

Τὴν θεία σου συγκατάβαση ποὺ φθάνει ὡς τὸν Σταυρό,

προβλέποντας ὁ Ἀββακοῦμ

ἐξεστηκῶς ἐβόα· Σὺ δυναστῶν διέκοψας κῆρατος Ἀγαθέ,

ἐκστατικὸς ἐβόα: Ἐσύ, Θεὲ πανάγαθε, τὶς κεφαλὲς τῶν δυναστῶν

ὀμιλῶν τοῖς ἐν Ἄδῃ, ὡς παντοδύναμος».

συνέτριψες (δαιμόνων) στὸν Ἄδῃ κατεβαίνοντας

καὶ τὶς ψυχὲς λευθέρωσες, γιατί' ἴσαι παντοδύναμος.

α' τροπᾶριον

Ἐβδόμη σήμερον ἡγίασας, ἦν εὐλόγησας πρὶν,

Τὴν ἑβδομὴ ἀγίασες σήμερα τὴν ἡμέρα, τὴν ἴδια ποὺ εὐλόγησες,

καταπαύσει τῶν ἔργων·

τότε ποὺ ἀναπαύθηκες μετὰ τὴν ἐργασία²¹.

παράγεις γὰρ τὰ σύμπαντα, καὶ καινοποιεῖς,

κι' ἐνῶ στὸν τάφο μένοντας, τὸ Σάββατο διανύεις

σαββατίζων Σωτήρ μου, καὶ ἀνακτώμενος.

σωματικῶς, Σωτήρα μου, πνευματικῶς δημιουργεῖς τὰ σύμπαντα

ἐκ νέου κι' ἀπ' τὴν φθορὰ τὰ ὀδηγεῖς ξανά στὴν ἀφθαρσία²².

β' τροπᾶριον

Ῥωμαλεότητι τοῦ κρείττονος, ἐκνικήσαντός σου,

Ἡ θεϊκὴ σου δύναμη -ὑπεροχῆς σημείων- ἐνίκησε τὸν θάνατο,

τῆς σαρκὸς ἢ ψυχῆ σου, διήρηται.

²¹ Ἐννοεῖ μετὰ τὸ ἔργο τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου.

²² Κατὰ τὴν ἑβδόμη ἡμέρα εὐδόκησε ὁ πανάγαθος Θεὸς νὰ ἀνακτήσει τὴν Κτίσιν καὶ νὰ τὴν ἀνακαινίσει. Δηλαδή κατὰ τὸν τρόπο ποὺ ἀφθαρτοποίησε τὸ πανάγιον σῶμα του, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καθιστᾷ ἀφθαρτὴ καὶ τὴν μέχρι τότε συνωδίνουσαν Κτίσιν. Καὶ ὅπως στὴν ἀρχικὴ δημιουργία τὸ Σάββατο σήμαινε τὸ τέλος τῆς, ἔτσι καὶ τώρα σημαίνει τὴν μυστικὴ καὶ νοητὴ ἀρχὴ τῆς δευτέρας τῶν ὄντων ἀναγεννήσεως καὶ καινοποιήσεως.

καὶ ἔτσι ἡ ψυχὴ σου χωρίσθηκε τοῦ σώματος,
(μένοντας ἐνωμένη μετὴν Θεότητα).
Σπαράττουσιν²³ ἄμφω γὰρ δεσμούς,
Ἀλλ' ὁμως καὶ τὰ δύο (ψυχὴ καὶ σῶμα δηλαδὴ)
διὰ τῆς δυνάμεώς σου
τοῦ θανάτου καὶ Ἰησοῦ, Λόγε τῶ κράτει σου.
κατασυντρίβουν τοῦ Ἰησοῦ τὰ δεσμά, Λόγε, καὶ τοῦ θανάτου²⁴.
γ' τροπάριον
Ὁ Ἰησοῦς Λόγε συναντήσας σοι, ἐπικράνθη,
Ὁ Ἰησοῦς σὲ συνάντησε, Λόγε, καὶ ἐπικράνθη²⁵,
βροτὸν ὄρων τεθεωμένον²⁶,
ἐνῶ σὲ ἔβλεπε θνητὸ ντυμένο ἀθανασία,
κατάστικτον τοῖς μώλωψι, καὶ πανσθενουργόν,
γεμάτον ἀπὸ στίγματα πού ἄφησαν οἱ μώλωπες ἐπάνω στ' ἅγιο
σῶμα, ἀλλὰ καὶ παντοδύναμον (ἐκ τῆς Θεότητός σου),
τῶ φρικτῶ τῆς μορφῆς δέ, διαπεφώνηκεν²⁷.
κι' ἀπ' τὸ φρικτὸ τὸ θέαμα²⁸ ἔχασε τὴν φωνή του.

²³ Ἡ γραφὴ *σπαράττουσα* εἶναι ἐσφαλμένη, διότι τὸ *ἄμφω* (= ἀμφότερα = ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα) συνάπτεται ὡς ὑποκείμενο στὸ ρῆμα *σπαράττουσι*, δηλαδή, ἡ ἅγια ψυχὴ τοῦ Κυρίου μας ἐχωρίσθη ἀπὸ τὴν ἀχραντὸν σάρκα του, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο (ψυχὴ καὶ σῶμα) κατασπαράσσουσιν τὰ δεσμὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ θανάτου.

²⁴ Ὁ θάνατος ἦλθε στὸν Κύριό μας, ὅταν ἐκλήθη ὑπ' αὐτοῦ, γι' αὐτὸ ὁ ποιητὴς λέγει ὅτι ὁ Θεὸς Λόγος δὲν νικήθηκε ἀπὸ τὸν θάνατο, ἀλλ' ἡ ἐν αὐτῷ παραμένουσα Θεότης ἐκάλεσε τὸν θάνατο νὰ ἔλθει, προκειμένου νὰ πραγματοποιηθεῖ τὸ ἔργο τῆς σωτηρίας μας, τὸ ὁποῖο ἀρχίζει διὰ τοῦ Σταυροῦ καὶ συνεχίζεται διὰ τοῦ θανάτου, τῆς ταφῆς καὶ τῆς Ἀναστάσεως. Ἐδῶ ἐπικεντρώνεται ἡ προσοχὴ μας στὴν ταφὴ, διότι ἐκεῖ στὸν Ἰησοῦ κατέβηκε ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου μας, καὶ ἡ μὲν ψυχὴ, θεϊκὴ οὐσα, ἀνέστησε τὴν ἐν Ἰησοῦ κατεχόμενες ψυχὰς τῶν πιστευσάντων, τὸ δὲ σῶμα, ἄφθαρτο ὄν, ἀνέστησε τὰ σώματα τῶν ἀπὸ τοὺς αἰῶνες ὑπὸ τοῦ θανάτου κατεχομένων νεκρῶν. Ὁ θάνατος καὶ ὁ Ἰησοῦς νικήθηκαν!

²⁵ Ὁ ἅγ. Νικόδημος παραστατικὰ μᾶς λέγει ὅτι ὁ Ἰησοῦς μετ' ἡδονὴν κατέτρωγε τοὺς ἀνθρώπους μέχρι τότε πού κατέβηκε στὰ διαμερίσματά του ὁ Χριστός. Τότε νικημένος λικράθηκε! (Ἡσαΐας, 14, 9). Ἐγεύθηκε τροφὴ ἀκατάλληλη! Ὅταν πιστεύουμε στὴν Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου μας, εἴμαστε καὶ μὲς πεθαίνοντας τροφὴ ἀκατάλληλη γιὰ τὰ δόντια τοῦ Ἰησοῦ!

²⁶ Μετοχὴ παρακειμένου τοῦ ρήμ. θεοῦμαι = γίνομαι θεός (τεθεωμένος = ὁ ἀθάνατος).

²⁷ Παρακείμενος τοῦ ρήμ. διαφωνῶ = 1) δὲν συμφωνῶ, 2) φωνάζω δυνατὰ ὥστε νὰ κόβεται ἡ φωνὴ μου, νὰ πεθαίνω.

²⁸ Ὁ Ἰησοῦς συνάντησε τὴν ψυχὴ τοῦ Κυρίου μας, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁμως εἶχαν ὑποχαραχθεῖ τοῦ μαρτυρίου τὰ στίγματα. Γι' αὐτὸ ὁ στίχος ἀναφέρεται σὲ φρικτὸν θέαμα τῆς μορφῆς τοῦ Κυρίου: ἡ

Ἰησοῦ ε'. Ὁ Εἰρμός
«Θεοφανείας σου Χριστέ,
Τὸ φῶς τῆς φανερώσεως, Χριστέ μου,
τῆς πρὸς ἡμᾶς συμπαθῶς γενομένης,
ὡς ἀνθρώπου με εὐσπλαγχνία πρὸς ἐμᾶς,
Ἡσαΐας φῶς ἰδὼν ἀνέσπερον,
ὁ Ἡσαΐας βλέποντας ἀνέσπερο,
ἐκ νυκτὸς ὀρθρίσας ἐκραύγαζεν'
ἐφώναζε με δύναμη ἀπὸ σκοτάδι βγαίνοντας
τῆς ἀγνοίας στής γνώσεως τὴν αὐγή.
Ἀναστήσονται οἱ νεκροί,
θ' ἀναστηθοῦνε οἱ νεκροί
καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις,
κι' ἀπὸ τὰ μνήματα θὰ βγοῦν οἱ πεθαμένοι,
καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ γῆ ἀγαλλιάσονται».
καὶ ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς γῆς (ἀπὸ χαρὰ μεγάλη) θ' ἀγαλλιάσονται.
α' τροπάριον
Νεοποιεῖς τοὺς γηγενεῖς,
Ἀνακαινίζεις τοὺς θνητούς,
ὁ πλαστοργὸς χοϊκὸς χρηματίσας²⁹,
ὁ Πλάστης μας γενόμενος ἀνθρώπος σὰν ἐμᾶς,
καὶ σινδῶν καὶ τάφος ὑπεμφαίνουσι,
καὶ ὑποδηλώνουν, Λόγε τοῦ Θεοῦ, ὁ τάφος καὶ ἡ σινδόνα³⁰

ψυχὴ φέρει ὡς συμπάσχουσα μετὸ σῶμα σημάδια τῆς κακουχίας. Λέμε καὶ μεῖς σήμερα *μαύρισε ἡ ψυχὴ μου*, ἐνοῶντας ψυχικὰ τραύματα.

²⁹ Μετοχὴ ἄορ. τοῦ ρήμ. χρηματίζω (ἐδῶ μετὴν σημασία τοῦ ὀνομάζομαι, θεωροῦμαι, γίνομαι).

³⁰ Τὸ μυστήριον πού συνυπάρχει στὸν Υἱὸ καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου εἶναι αὐτὸ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπινου γένους διὰ τῆς ἀναπάσεως καὶ ἀνακαινίσεως, τὸ ὁποῖο ἀποφασίσθηκε ἀπὸ τὸν Πατέρα ὡς εὐδοκία καὶ θεία βουλή, καὶ πραγματοποιήθηκε ἀπὸ τὸν Υἱὸ διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως, σταυρώσεως, ταφῆς καὶ ἀναστάσεως. Ὁ ποιητὴς ἐδῶ ἐπικεντρώνει τὴν προσοχὴν μας στὴν ὑπηρεσία πού προσέφεραν ὁ τάφος καὶ ἡ σινδόνα πρὸς πραγματοποιήσασθαι τοῦ μεγάλου καὶ ὑπερλόγου μυστηρίου: ἦσαν καὶ τὰ δύο καινούργια, ἀχρησιμοποίητα γιὰ νὰ ὑποδηλώσουν ὅτι δι'

τὸ συνόν³¹ σοι Λόγε μυστήριον·

ἐτοῦτο τὸ μυστήριον ποῦ συνυπῆρχε πάντοτε με Σέ·

ὁ εὐσχήμων γὰρ βουλευτής,

γιατὶ ὁ ἀρχοντάνθρωπος καὶ βουλευτής (Ἰωσήφ)

τὴν τοῦ σέ φύσαντος³² βουλήν σχηματίζει·

ὑπηρετεῖ με σύνεση πιστὰ εἰς τὴν ταφή σου

καὶ πραγματώνει σχέδιο ἀνακαινίσεώς μου³³

ἐν σοὶ μεγαλοπρεπῶς καινοποιοῦντός με.

(ποῦ ὁ Πατὴρ ἐνήργησε διὰ μέσου τοῦ Υἱοῦ του)

με τρόπο ἀξιοθαύμαστο.

β' τροπάριον

Διὰ θανάτου τὸ θνητόν, διὰ ταφῆς τὸ φθαρτὸν μεταβάλλεις·

Διὰ τοῦ θανάτου σου με ἀθανασία ντύνεις τὴν θνητότητα,

διὰ τῆς ταφῆς σου σέ ἀφθαρσία τὴν φθορά μας μεταβάλλεις·

ἀφθαρτίζεις γὰρ θεοπρεπέστατα,

γιατὶ τὴν σάρκα ποῦ ἔλαβε (ἡ θεϊκὴ σου φύση), μεταποιεῖς σέ

αὐτῶν γίνεται ἡ δικὴ μας ἀνακαινίση. Ὁ πέτρινος τάφος παραπέμνει στὸ πέτρινο σπήλαιον τῆς Γεννήσεως, ἡ καθαρὴ σινδόνα ἐπίσης στὰ σπάργανα, με τὰ ὁποῖα ἐτύλιξε ἡ Παρθένος τὸν γεννηθέντα. Παρθένος ἐκυφόρησε τότε, παρθένος καὶ ὁ τάφος ποῦ τὸν ἐδέχθηκε. Ἰωσήφ παρίσταται τότε στὴν Ἁγία Παρθένη, Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας ὑπηρετεῖ στὸ μέγα μυστήριον τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου. Γέννηση καὶ θάνατος στὸ ἴδιο μυστήριον παραπέμνουν: «ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν». Ἡ κατάδυσίς μας στὴν κολυμβήθρα εἶναι κατάδυσις εἰς καινούργιον τάφον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀναδυόμενοι μετὰ ἀπὸ τὴν τρεῖς καταδύσεις ἀνακαινιζόμεθα μυστικῶς καὶ στὴν συνέχεια ἐνδυόμεθα στολὴν λευκὴν, ὑποδηλώνοντας ὅτι ἐνδυόμεθα τὸν Χριστὸν ὡς νέοι ἄνθρωποι: «ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε». Αὐτὰ τὰ ὀλίγα γιὰ τὸ μέγα μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος ἃς κρατῆσαι ὁ ἀναγνώστης ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἀνωτέρω τροπαρίου καὶ ἃς σταματήσαι γιὰ μᾶς τοὺς χριστιανοὺς ἡ παρωδία τοῦ μυστηρίου ὡς δῆθεν τῆς πρώτης γιορτούλας τοῦ παιδιοῦ με μπαλόνια καὶ ἄλλα στολιδία ἀνοικεῖα στὴν σοβαρότητα καὶ ἱερότητα τῶν τελομένων.

³¹ Μετοχὴ ἐνεστώτου τοῦ σύνεμι = συνυπάρχω.

³² Μετοχὴ ἀορίστου τοῦ φύω = γεννῶ (ὁ φύσας = ὁ γεννήσας).

³³ Πῶς νὰ ἀποδώσει ἡ μετάφραση τὴν ποίηση ποῦ φανερῶνεται μέσω τῆς χρήσεως τῶν λέξεων στὸ πρωτότυπο; Ὁ εὐσχήμων βουλευτής, σχηματίζει βουλήν. Ὡς εὐσχήμων ποῦ σημαίνει ἐπίσημος ἀρχοντας -μέλος τοῦ Συνεδρίου ἦταν-, κάνοντας χρῆση τοῦ ἀξιωματός του, ὑπηρετεῖ ταπεινὰ στὴν ταφή τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ ἔτσι - χωρὶς ἴσως νὰ συνειδητοποιεῖ τί κάνει- σχηματίζει ποῦ θὰ πεῖ δίνει σχῆμα, δίνει σάρκα καὶ ὅσα στὴν παλαιὰ μεγάλη Βουλή (ὡς βουλευτὴς βούλεται σχηματίζει βουλήν) τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, ἐξασφαλίζοντας τὰ ἀπαραίτητα σύμβολα τῆς διὰ ταφῆς ἀνακαινίσεως, τάφο, δηλαδή, ἀχρησιμοποίητο καὶ σινδόνα καινούργια, λευκὴ, καθαρὴ.

ἀπαθανατίζων τὸ πρόσλημμα³⁴·

ἄφθαρτη κι' ἀθάνατη, καθὼς ταιριάζει, βέβαια, σὲ σένα ὡς Θεό·

ἢ γὰρ σὰρξ σου διαφθορὰν οὐκ εἶδε Δέσποτα,

καὶ πράγματι τὸ σῶμα σου με τρόπο ἀκατανόητο

δὲν γνώρισε τὴν διάλυση,

οὐδὲ ἡ ψυχὴ σου εἰς Ἄδου, ξενοπρεπῶς ἐγκαταλέλειπται.

οὔτε ἡ ψυχὴ σου, Δέσποτα, στὸν Ἄδη ἐγκαταλείφθηκε³⁵.

γ' τροπάριον

Ἐξ ἀλοχεύτου προελθὼν, καὶ λογχευθεὶς

Προῆλθες, Πλαστουργέ μου, ἀπὸ μητέρα,

τὴν πλευρὰν Πλαστουργέ μου,

ποῦ δὲν ἐγνώρισε τοὺς πόνους τῆς λοχείας,

ἀλλὰ με λόγχη³⁶ ἐδέχθηκες τρύπημα στὴν πλευρά,

ἐξ αὐτῆς εἰργάσω τὴν ἀνάπλασιν,

ἀπ' τὴν ὁποία ἔφερες ἀνάπλαση τῆς Εὐας³⁷,

τὴν τῆς Εὐας Ἀδὰμ γενόμενος,

νέος Ἀδὰμ γενόμενος στὴν θέση τοῦ παλαιοῦ,

(ποῦ ἀπ' τὴν πλευρὰ του ἐπλάσθηκε ἡ πρώτη ἐκείνη Εὐα),

ἀφυπνώσας ὑπερφυῶς, ὕπνον φυσίζων,

κι' ἀφοῦ κοιμήθηκες ἐπάνω στὸν Σταυρὸ

καὶ ζῶην ἐγειρας ἐξ ὕπνου,

τὸν ζωογόνο ὕπνο τοῦ θανάτου³⁸,

³⁴ Πρόσλημμα εἶναι αὐτὸ ποῦ λαμβάνεται (ἀπὸ τὸ ρῆμα προσλαμβάνω). Ἐλαβε ὁ Θεὸς τὸ ἀνθρώπινο σῶμα καὶ τὸ ἐθέωσε (τὸ ἀπεθανάτισε = τὸ μετέβαλε σὲ ἀθάνατο).

³⁵ Ξενοπρεπῶς σημαίνει παραδόξως, καὶ τὸ παράδοξο καὶ ἀκατανόητο βρίσκεται στὸ γεγονός ὅτι ὁ Κύριος κατέβηκε στὸν Ἄδη, ἀλλὰ δὲν ἔμεινε ἐκεῖ ἡ ψυχὴ του ποῦ ἔφθασε μέχρι τὰ βάθη του γιὰ νὰ κηρῦξει, οὔτε τὸ σῶμα του ὑπέστη τὴν φθορὰ τοῦ θανάτου. Αναστήθηκε καὶ αὐτό. Καὶ τώρα ἡ ἀπαθανατισθεῖσα φύση τοῦ ἀνθρώπου εἶναι συμπάρεδρος τῆς Παναγίας Τριάδος.

³⁶ Ἄλλη μὰ φορὰ ἀδυνατεῖ ἡ μετάφραση νὰ μεταφέρει τὸν συνειρημὸ ποῦ δημιουργεῖ ὁ ποιητὴς ἀνάμεσα στίς λέξεις ἀλόχευτος καὶ λογχευθεὶς.

³⁷ Εὐα σημαίνει ζωὴ, ἐπομένως ἐκ τῆς λογχευθείσης πλευρᾶς καὶ ἐκ τοῦ αἵματος καὶ ὕδατος ποῦ ἐξῆλθε ἐξ αὐτῆς ἀναπλάσσεται ἡ νέα ζωὴ στὴν θέση τῆς παλιᾶς ποῦ εἶχε πλασθεῖ πάλι ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ παλαιοῦ Ἀδὰμ.

με τρόπο ακατάληπτο ξυπνάς από αυτόν,
 και της φθορᾶς ὡς παντοδύναμος.
 κι' ἀπ' τὴν φθορὰ δημιουργεῖς ζωὴ ὡς παντοδύναμος.
 Ἡδὴ ς'. Ὁ Εἰρμὸς
 «Συνεσχέθη, ἀλλ' οὐ κατεσχέθη, στέρνοις κητώις Ἰωνᾶς·
 Ὁ Ἰωνᾶς ἐκλείσθηκε στὰ σπλάγχνα τοῦ θηρίου,
 ἀλλ' ὁμως δὲν κρατήθηκε·
 σοῦ γὰρ τὸν τύπον φέρων, τοῦ παθόντος καὶ ταφῆ δοθέντος·
 προτύπωση ἦταν δηλαδή για σέ, Χριστέ, πού ἔπαθες κι' ἐτάφης·
 ὡς ἐκ θαλάμου, τοῦ θηρὸς ἀνέθορε³⁹,
 κι' ἀφοῦ ἀπ' τὸ κῆτος πρόβαλε,
 σὰν ἀπὸ θάλαμο νὰ βγαίνει νυφικό⁴⁰,
 προσεφώνει δὲ τῇ κουστωδίᾳ·
 προφητικῶς ἐκραύγαζε στοὺς φύλακες τοῦ τάφου:
 Οἱ φυλασσόμενοι μάτια καὶ ψευδῆ,
 "Ε, σεῖς ὁποῦ φυλάσσετε ματαίως καὶ ἀσκόπως,
 ἔλεον αὐτοῖς ἐγκατελίπετε».
 ἐχάσατε τὸ ἔλεος Χριστοῦ γιὰ τὶς ψυχές σας⁴¹, (μὲ τὸ νὰ λέτε ψέμματα
 πὼς δῆθεν κοιμηθήκατε καὶ τάχατες δὲν εἶδατε πὼς ὁ νεκρὸς ἐκλάπη).

³⁸ Ὁ ποιητὴς ἀναφέρεται στὸν ἐπὶ Σταυροῦ προσωρινὸν θάνατον τοῦ Κυρίου, ὀνομάζοντάς τον ὕπνον φυσίζων (=ζωογόνον), καὶ ἐμμέσως τὸν συνδέει μὲ τὸν ὕπνο τοῦ Ἀδάμ, ὅταν ἐλήφθη ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ ἡ Εὐα. Διὰ μὲν τοῦ ὕπνου τοῦ Ἀδάμ ἐπλάσθη ἡ Εὐα, διὰ δὲ τοῦ ὕπνου τοῦ Ἰησοῦ ἀνεπλάσθη!

³⁹ Ἀόριστος τοῦ ρῆμ. ἀναθρόσκω = πηδῶ, τινάζομαι ἐπάνω (ἀπὸ τὸ ρ. αὐτὸ καὶ ἡ λέξις ἀνθρωπος ὡς ὄν πού θρώσκει πρὸς τὰ ἄνω.

⁴⁰ Ἀβλαβῆς, εὐθυμος καὶ χαρούμενος θέλει νὰ πεῖ ὁ ποιητὴς, ὅπως ὁ νυμφίος ἀπὸ τὸ νυφικὸ δωμάτιο.

⁴¹ Ὁ στίχος αὐτὸς παραπέμπει στὸν Προφ. Ἰωνᾶ (2, 9): «φυλασσόμενοι μάτια καὶ ψευδῆ ἔλεον αὐτῶν ἐγκατέλιπον», τὸ ὁποῖο ἐλέχθη ἀπὸ τὸν Προφήτη γιὰ τοὺς τιμῶντας καὶ προσκυνοῦντας τὰ εἰδῶλα, ὅτι δηλ. μὲ τὸ νὰ κάνουν αὐτὸ, χάνουν τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου. Τώρα ὁμως ὁ ποιητὴς Κοσμάς λαμβάνει τὸ λεχθὲν καὶ τὸ θέτει στὸ στόμα τοῦ Προφήτου ὡς ἀπευθυνόμενον ὄχι πρὸς τοὺς παλιούς εἰδωλολάτρες ἀλλὰ στοὺς φύλακες τοῦ τάφου (εἰδωλολάτρες καὶ αὐτοί), ἀλλὰ κατ' ἐπέκτασιν σὲ κάθε σύγχρονον ἄνθρωπο πού ἀποκλίνει ἐκ τῆς ὀρθῆς πίστεως: ἀπομακρυνόμενοι χάνουμε τὸ ἔλεος τοῦ.

α' τροπάριον
 Ἀνηρέθης⁴², ἀλλ' οὐ διηρέθης, Λόγε ἧς μετέσχες σαρκός·
 Ἐθανατώθης, Λόγε τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὁμως δὲν χωρίσθηκες ἀπὸ
 τοῦ σώματός σου, μὲ τὸ ὁποῖο ἐνώθηκες κατὰ τὴν σάρκωσίν σου·
 εἰ γὰρ καὶ λέλυται σου, ὁ ναὸς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους·
 γιὰτὶ, ἂν καὶ γκρεμίστηκε τοῦ σώματός σου ὁ ναὸς
 στὸ διάστημα τοῦ πάθους⁴³,
 ἀλλὰ καὶ οὕτω μία ἦν ὑπόστασις,
 ἀλλὰ καὶ πάλι ἔτσι, μιὰ ἦταν ἡ υπόστασις
 τῆς Θεότητος καὶ τῆς σαρκός σου·
 τῆς Θεότητος καὶ τῆς σαρκός σου⁴⁴.
 ἐν ἀμφοτέροις γὰρ, εἷς ὑπάρχεις Υἱός,
 γιὰτὶ οἱ δύο φύσεις σου (θεία καὶ ἀνθρωπίνη δὲν ἀπαρτίζουν βέβαια
 καὶ δύο ὑποστάσεις), ἀλλ' ἔχεις μιὰ ὑπόστασις, ἕνας Υἱὸς ὑπάρχεις,
 Λόγος τοῦ Θεοῦ, Θεὸς καὶ ἄνθρωπος.
 Θεὸς εἶσαι καὶ ἄνθρωπος, ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ.

β' τροπάριον

Βροτοκτόνον, ἀλλ' οὐ θεοκτόνον, ἔφω τὸ πταῖσμα τοῦ Ἀδάμ·
 Τὸ πταῖσμα τοῦ Ἀδάμ ἐπέφερε ἀπ' τὴν φύση του τὸν θάνατο
 τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ὁμως δὲν ἐπέπραξε τὴν φύση τοῦ Θεοῦ⁴⁵.
 εἰ γὰρ καὶ πέπονθέ σου, τῆς σαρκός ἢ χοϊκῆ οὐσία,
 γιὰτὶ, ἂν καὶ ὑπέστη τὸ πάθος (τοῦ Σταυροῦ)
 ἡ χοϊκῆ οὐσία τῆς σαρκός σου,

⁴² Ἀόριστος τοῦ ἀναφροῦμαι = φονεύομαι.

⁴³ Ἐννοεῖ τὸ διάστημα τῆς τριήμερου ταφῆς του, κατὰ τὸν εὐαγγελικὸ λόγον (ιω., 2, 19) «λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν». Κατὰ τὸ τρίήμερον αὐτὸ τὸ μὲν σῶμα θανατωθὲν ἐτέθη στὸν τάφο, ἡ δὲ ψυχὴ χωρισθεῖσα ἀπὸ τοῦ σώματος κατέβη εἰς τὸν Ἄδην.

⁴⁴ Δὲν ἐχωρίσθη δηλαδή ὁ Κύριος σὲ δύο ὑποστάσεις, ἀλλὰ μία ἦταν ἡ υπόστασις τῆς Θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς του.

⁴⁵ Διὰ τοῦ ἀμαρτήματος τοῦ Ἀδάμ εἰσῆλθε ὁ θάνατος στὸ ἀνθρώπινο γένος, πρᾶγμα πού ἐπέφερε καὶ τὸν προσωρινὸ θάνατο τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε νὰ ἐπιφέρει τὸν θάνατο καὶ στὴν θεία φύση του. Επομένως ὑπῆρξε τὸ πταῖσμα τοῦ Ἀδάμ βροτοκτόνον (= ἀνθρωποκτόνο), ἀλλ' ὄχι θεοκτόνον.

ἀλλ' ἡ Θεότης ἀπαθῆς διέμεινε,
ὅμως παρέμεινε ἡ Θεότης σου διόλου ἀβλαβής,
τὸ φθαρτὸν δέ σου πρὸς ἀφθαρσίαν μετεστοιχείωσας,
καὶ τὸ φθαρτὸ (ὡς τότε σῶμα σου) σὲ ἀφθαρτο μετέβαλες,
καὶ ἀφθάρτου ζωῆς, ἔδειξας πηγὴν ἐξ ἀναστάσεως,
καὶ τὸ κατέστησες πηγὴ ἀθάνατης ζωῆς μετὰ τὴν Ἀνάστασή σου.
γ' τροπάριον
Βασιλεύει, ἀλλ' οὐκ αἰωνίζει, Ἄδης τοῦ γένους τῶν βροτῶν
Ὁ Ἄδης βασιλεύει τοῦ γένους τῶν θνητῶν,
ἀλλὰ ἡ βασιλεία του αἰώνια δὲν εἶναι·
σύ γὰρ τεθεὶς ἐν τάφῳ, Κραταῖε ζωαρχικῆ παλάμη,
διότι, ἂν καὶ τέθηκες σὲ τάφο, Παντοδύναμε,
μετὰ τὴν παλάμη σου, πού σ' ὄ,τι ἀγγίζει μεταδίδει τὴν ζωή,
τὰ τοῦ θανάτου, κλεῖθρα διεσπάραξας,
συνέτριψες τὶς κλειδαριές κι' ἀμπάρες τοῦ θανάτου⁴⁶
καὶ ἐκήρυξας τοῖς ἀπ' αἰῶνος ἐκεῖ καθεύδουσι,
κι' ἐκήρυξες ἀληθινὴ λύτρωση πρὸς ἐκείνους
πού ἐκοιμόντουσαν βαθεῖα ἀπ' τὴν ἀρχὴ τοῦ κόσμου,
λύτρωσιν ἀψευδῆ, Σῶτερ γεγωνῶς νεκρῶν πρωτότοκος.
Σωτήρα μου γενόμενος ὁ πρῶτος τῶν νεκρῶν
πού βγήκε ἀναστημένος.

⁴⁶ Ὁ θάνατος κρατοῦσε φυλακισμένους τοὺς νεκρούς, τὶς δὲ ψυχές τους ἔστειλε στὸν Ἄδη. Στὸ τροπάριο αὐτὸ Ἄδης καὶ θάνατος σχεδὸν ταυτίζονται, ἀλλὰ ὡς στερητικὰ ὀνόματα δὲν ἔχουν ἐνέργεια (θάνατος σημαίνει στέρηση τῆς ζωῆς καὶ Ἄδης νοεῖται τόπος ἀείδης, ἦτοι ἄρατος). Ἐπομένως ἡ ὁποιαδήποτε ἐνέργεια ἀποδίδεται σ' αὐτούς, στὴν οὐσία εἶναι δύναμη τοῦ Διαβόλου πού ὀδηγεῖ τοὺς ἀνθρώπους στὸν πνευματικὸ καὶ σωματικὸ θάνατο. Στὴν οὐσία δὲν βασιλεύει ὁ Ἄδης στοὺς ἀνθρώπους ἀλλὰ ὁ Διάβολος. Ἄκουσε ἐπίσης, ἀναγνώστη μας, καὶ τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου λέγοντος (λόγος εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κοιμητηρίου καὶ εἰς τὸν Σταυρόν), ὅτι ὁ Κύριος δὲν παραμέρισε ἀπλῶς τὶς ἀμπάρες τοῦ Ἄδη γιὰ νὰ περάσει, ἀλλὰ τὶς κατέστρεψε, γιὰ νὰ δείξει ὅτι δὲν ὑπάρχουν πιά κλειδαριές καὶ λαστοὶ στὶς πόρτες του, ἐπομένως καὶ ἂν εἰσέλθει κάποιος ἐκεῖ δὲν φυλακίζεται, γιατί δὲν νοεῖται φυλακὴ χωρὶς πύλες διπλαμπαρωμένες. Καὶ ὁ Ζωαρχῆς λέγει σχολιάζοντας κείμενο τῆς Ὀκτωήχου: Ἄδης γὰρ τόπος ἐστὶν ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς, ἐνθα αἱ τῶν θεινῶν ψυχῶν συνεχίζονται πάρα μὲν πάντων, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ αἱ τῶν φαύλων· αἱ γὰρ τῶν δικαίων εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ τίθενται. Αὐτὰ σχεδὸν λέγει καὶ ὁ Μ. Βασίλειος στὴν ἑρμηνεία του στὸν προφ. Ἡσαΐα.

Ἦδη ζ'. Ὁ Εἰρμὸς
«Ἀφραστον θαῦμα! Ὁ ἐν καμίνῳ ῥυσάμενος,
Ἀνείπωτο τὸ θαῦμα καὶ ἀπερίγραπτο!
Αὐτὸς πού ἔσωσε τοὺς τρεῖς ὁσίους Παῖδας
τοὺς Ὅσίους Παῖδας ἐκ φλογός,
στὸ καμίνι τῆς φωτιᾶς,
ἐν τάφῳ νεκρός, ἄπνους κατατίθεται,
τώρα νεκρὸς χωρὶς πνοῆς σὲ τάφο ἀποτίθεται,
εἰς σωτηρίαν ἡμῶν τῶν μελωδούντων»
(ἀλλὰ αὐτὸ δὲν γίνεται χωρὶς τὴν θέλησή του)· γιὰ τὴν δική μας
γίνεται, ἄνθρωποι, σωτηρία καὶ ὅσοι εἴμαστε πιστοὶ ψάλλουμε
Λυτρωτά, ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ». *μελωδία: ὦ Λυτρωτά μας καὶ Θεέ, δόξα στὸ ὄνομά σου*⁴⁷.
α' τροπάριον
Τέτρωται⁴⁸ Ἄδης, ἐν τῇ καρδίᾳ δεξάμενος
Ὁ Ἄδης καίρια εἰς τὴν καρδίαν πληγώθηκε ὅταν δέχθηκε,
τὸν τραυθέντα λόγχῃ τὴν πλευράν,
τὸν τραυματία ἀπὸ τὴν λόγχῃ στὴν πλευρά⁴⁹.
καὶ στένει πυρὶ θεῖῳ δαπανώμενος,
Τώρα στενάζει ἀπ' τῆς θεότητος τὸ πῦρ ἀφανισμένος,

⁴⁷ Ὁ ποιητὴς ὁσίοις Κοσμάς συνδυάζει ἐδῶ ποιητικώτατα τὸ περιεχόμενο τῆς ἐβδόμης ψόδης τῶν τριῶν Παίδων μετὰ τὸ γεγονός τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου: Αὐτὸς πού ἔστειλε τότε τὸν Ἄγγελόν του καὶ ἐδρόσισε τὴν φλόγα τῆς καμίνου, τῶρ' ἀποτίθεται στὸν τάφο ὡς νεκρός. Ἀλλὰ προσέξτε! Ὁ ἴδιος εἶναι πάντα ὁ Παντοδύναμος Θεός! Ἀπέθανε κι' ἐτάφη γιὰ νὰ σωθοῦμε ἐμεῖς, πού ἂν σ' ἀλήθεια τὸν πιστεύουμε, δὲν ἔχουμε νὰ κάνουμε κάτι ἄλλο ἀπ' τὸ νὰ ψάλλουμε τὸν ὕμνο τῶν τριῶν ἐκείνων παιδῶν: δοξασμένοι νὰ 'σαι Θεέ μου πού μᾶς ἐλύτρωσες ἀπ' τὸν αἰώνιο θάνατο, ὅπως ἐλύτρωσες παλιὰ ἀπ' τὴν φωτιὰ τοὺς ὁσίους παῖδες!

⁴⁸ εἶναι παρακείμενος τοῦ ρήματος τιτρώσκομαι (= πληγώνομαι). Πρβλ. τραῦμα, τρωτὸς / ἄτρωτος.

⁴⁹ Οἱ νόμοι τῆς φύσεως ὁρίζουν ὅτι τὰ ἀντίθετα ἐξουδετερώνονται διὰ τῶν ἀντιθέτων: ἡ ζωὴ φθείρει τὸν θάνατον, ἡ ἡμέρα τὴν νύκτα καὶ ἀντιστρόφως. Ὁ Δημιουργὸς μας, ὅμως, γενόμενος ἄνθρωπος δὲν ὑφίσταται τὸν φυσικὸν νόμον τῶν ἀντιθέτων, ἀλλ' ὑπεράνω τῆς φύσεως γίνεται καὶ φθείρει τὰ ὅμοια μετὰ τὰ ὅμοια: μετὰ τὸν θάνατόν του πατεῖ τὸν θάνατον, μετὰ τῆς χολῆς τὴν πικρὰν γεύσιν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ νικᾷ τὴν πικρὰν τοῦ Ἀδάμ καὶ μετὰ τὴν πληγὴν τῆς ἀχράντου πλευρᾶς του πληγώνει τὴν καρδίαν τοῦ Ἄδου. Αὐτὴν τὴν ιδιότητα τῆς θεανθρωπίνης ὑποστάσεως τοῦ Κυρίου ἔχει ὑπόψη του ὁ ποιητὴς καὶ τὴν καταθέτει στὸ τροπάριο αὐτό.

εἰς σωτηρίαν ἡμῶν τῶν μελωδούντων·

γὰ τὴν δική μας σωτηρία, ὅσων ψάλλουμε:

Λυτρωτά, ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ὦ Λυτρωτά μας καὶ Θεέ, δόξα στὸ ὄνομά σου.

β' τροπάριον

Ὁλβιος τάφος! ἐν ἑαυτῷ γὰρ δεξάμενος,

Μακαριστὸς καὶ πλούσιος ὁ τάφος τοῦ Κυρίου!

ὡς ὑπνοῦντα τὸν Δημιουργόν,

Γιατὶ ἐδέχθη ἐντός του, τοῦ κόσμου τὸν Δημιουργό

ζωῆς θησαυρός, θεῖος ἀναδέδεικται,

σάν, ὅμως, νὰ κοιμᾶται⁵⁰. Κι' ὁ τάφος ἀναδείχθηκε τόπος

ὅπου φυλάσσεται ὁ θεῖος θησαυρὸς ἀληθινῆς ζωῆς⁵¹.

εἰς σωτηρίαν ἡμῶν τῶν μελωδούντων·

(Καὶ ὄλ' αὐτὰ συνέβησαν) πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν

(ὅσοι πιστεύουμε) καὶ ψάλλουμε:

Λυτρωτά, ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ὦ Λυτρωτά μας καὶ Θεέ, δόξα στὸ ὄνομά σου.

γ' τροπάριον

Νόμῳ θανόντων, τὴν ἐν τῷ τάφῳ κατάθεσιν,

Κατὰ τὸν νόμο πού ἰσχύει γιὰ πεθαμένους, σὲ τάφο μέσα τέθηκε,

ἢ τῶν ὄλων δέχεται ζωή,

ἐκεῖνος πού εἶναι ὄλων ἢ ζωή.

καὶ τοῦτον πηγὴν, δείκνυσιν ἐγέρσεως,

Κι' ὁ τάφος τοῦτος γίνεται πηγὴ δικῆς μας ἀναστάσεως,

⁵⁰ Πηγὴ τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ πού δέχεται τὸν θάνατον ὡς ὕπνον εἶναι τὸ προφητικὸν «*Ἀναπεσὼν ἐκοιμήθη ὡς λέων καὶ ὡσεὶ σκύμνος· τίς ἐγερεῖ αὐτόν,*» (Γέν. 49, 9). Ὁ λέων εἶναι φοβερὸς ἀκόμη καὶ ὅταν κοιμᾶται καὶ ὁ Κύριός μας, ἂν ἦταν πράγματι «νεκρὸς» μετὰ τὸν ἐπὶ Σταυροῦ θάνατον, πῶς θὰ μπορούσε νὰ πραγματοποιήσῃ ὅσα θαύματα ἔκαμε κατὰ τὴν τριήμερο ταφὴ του; Συνεπῶς δὲν ἀπέθανε, ἀλλ' ἐκοιμήθη.

⁵¹ Ὁ τάφος, ἐνῶ εἶναι τόπος τῆς φθορᾶς γιὰ ὅλους τοὺς θνητούς, στὴν περίπτωση τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου εἶναι ὄλβιος πού θὰ πεῖ πλούσιος, εὐτυχισμένος καὶ ἐπιπλέον ἀληθὲς θησαυροφυλάκιο – αὐτὸ θὰ πεῖ θησαυρὸς πού γράφει ὁ ποιητής, διότι ἀπ' αὐτὸν ἐπήγασε ἡ αἰώνια ζωή.

εἰς σωτηρίαν ἡμῶν τῶν μελωδούντων·

πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν (ὅσοι πιστεύουμε) καὶ ψάλλουμε:

Λυτρωτά, ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ὦ Λυτρωτά μας καὶ Θεέ, δόξα στὸ ὄνομά σου.

δ' τροπάριον

Μία ὑπῆρχεν, ἢ ἐν τῷ Ἄδῃ ἀχώριστος,

Μία καὶ ἀδιαίρετη παρέμεινε ἡ θεότης τοῦ Χριστοῦ

στὸν Ἄδῃ (μετὰ ψυχῆς) ὅταν κατέβηκε,

καὶ ἐν τάφῳ, καὶ ἐν τῇ Ἐδέμ, Θεότης Χριστοῦ,

καθὼς στὸν τάφο (μετὰ σώματος) καὶ στὴν Ἐδέμ (μετὰ ληστοῦ),

σὺν Πατρὶ καὶ Πνεύματι,

ἀχώριστη μετὰ Πατρὸς καὶ Πνεύματος Ἁγίου,

εἰς σωτηρίαν ἡμῶν τῶν μελωδούντων·

πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν (ὅσοι πιστεύουμε) καὶ ψάλλουμε:

Λυτρωτά, ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ὦ Λυτρωτά μας καὶ Θεέ, δόξα στὸ ὄνομά σου.

Ἡδὴ ἡ'. Ὁ Βίρμὸς

«Ἐκστηθι⁵² φρίττων οὐρανέ,

Ἄλλαξε ὄψη, οὐρανέ, συγκλονισμένος,

καὶ σαλευθήτωσαν τὰ θεμέλια τῆς γῆς·

καὶ σεῖς θεμέλια τῆς γῆς συνταραχθῆτε·

ἰδοὺ γὰρ ἐν νεκροῖς λογίζεται, ὁ ἐν ὑψίστοις οἰκῶν,

γιατὶ ἰδοὺ ὁ ἐν ὑψίστοις κατοικῶν

μὲ τοὺς νεκροὺς ἐπίσης λογαριάζεται,

καὶ τάφῳ σμικρῷ ξενοδοχεῖται,

καὶ σὲ μικρὸ φιλοξενεῖται τάφο⁵³,

⁵² Προστακτικὴ ἀορ. τοῦ ρήμ. ἐξίσταμαι = μεταβάλλομαι, ἀλλοιώνομαι, χάνω τὰ λογικά μου.

⁵³ Μὲ τὸ ξενοδοχεῖται θέλει νὰ ἐπισημάνει ὁ ποιητής ὄχι μόνον αὐτὸ πού ἀποδίδουμε μὲ τὸ φιλοξενεῖται, ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὁ τάφος ἦταν ἕνός, καὶ πράγματι ἀνῆκε στὸν εὐσχήμονα

ὄν παῖδες εὐλογεῖτε, ἱερεῖς ἀνυμνεῖτε,
αὐτὸς ποῦ ὀφείλουν οἱ παῖδες νὰ ὑμνοῦν,
οἱ ἱερεῖς δοξολογία νὰ προσφέρουν,
λαὸς ὑπερυψοῦτε, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας».
καὶ ὁ λαὸς νὰ σέβεται σὲ βαθμὸ ὑπέρτατο⁵⁴,
εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.
α' τροπάριον

Λέλυται ἄχραντος ναός,
Ὁ ἀμόλυτος ναὸς κατέπεσε, (ἐθανατώθη δηλαδὴ
τὸ Σῶμα τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ σὲ τρεῖς ἡμέρες ἀναστήθηκε)⁵⁵
τὴν πεπτωκυῖαν δὲ συνανίστησι σκηνήν.
καὶ τῶρα ἀνεγειρόμενος συνανεγείρει τὴν σκηνήν,
τὴν γκρεμισμένην (τοῦ Δαβίδ)⁵⁶.

Ἀδάμ γὰρ τῷ προτέρῳ δεύτερος, ὁ ἐν ὑψίστοις οἰκῶν,
Διότι ὁ δεύτερος Ἀδάμ μετὰ τὸν πρῶτο ἐκείνον,
(ὁ Κύριός μας καὶ Θεός) ποῦ κατοικεῖ στὸν οὐρανό,
κατῆλθεν μέχρις Ἰδοῦ ταμείων
κατῆλθε στὰ παράμερα δωμάτια τοῦ Ἰδοῦ,
ὄν παῖδες εὐλογεῖτε, ἱερεῖς ἀνυμνεῖτε,
αὐτὸς ποῦ ὀφείλουν οἱ παῖδες νὰ ὑμνοῦν,

⁵⁴ Ἰωσήφ. Ὁ Κύριός μας, ὅπως στὸν ἐπί γῆς βίον του δὲν εἶχε ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνη, ἔτσι καὶ στὴν ταφὴ του δὲν εἶχε δικόν του τάφο!

⁵⁵ Ὁ ποιητὴς προέταξε στὴν ὀφειλόμενη πρὸς τὸν Θεὸν δοξολογίαν τοὺς παῖδες ὡς ἀκάκουσ κατὰ τὸ ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον, τοὺς ἱερεῖς ἔπειτα, διότι ἔχουν ὡς λειτουργημὰ τὸν ὕμνον τοῦ Θεοῦ καὶ τέλος ὄλον τὸν πιστὸν λαόν.

⁵⁵ Αὐτὸ λέγει ὁ ποιητὴς σύμφωνα μὲ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου (Ἰω. 2, 19) «λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν», ἐννοῶντας ὄχι τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος, ἀλλὰ τοῦ Παναγίου τοῦ Σώματος.

⁵⁶ Ἡ σκηνὴ τοῦ Δαβίδ ἦταν ἕνας μεταφερόμενος οἶκος προσευχῆς ποῦ περιεῖχε τὴν Κιβωτὸ τῆς Διαθήκης μὲ τίς πλάκες τοῦ Νόμου, τὴν στάμνα καὶ τὴν ράβδο τοῦ Ἀαρὼν. Τὰ ὑλικά κατασκευῆς ἦταν ξύλα καὶ δέρματα. Ἀργότερα, ὅταν σταμάτησε ἡ περιπλάνηση τῶν Ἰσραηλιτῶν στὴν ἔρημο, καταργήθηκε, γιατί κτίσθηκε ὁ ναὸς τοῦ Σολομῶντος. Ἐδῶ ἀποτελεῖ σύμβολο τοῦ οἴκου Δαβίδ, ὁ ὁποῖος θὰ βασιλεύσει πλέον πνευματικῶς εἰς τοὺς αἰῶνας διὰ τοῦ καταγομένου ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Δαβίδ Μεσσία, ἀλλὰ ἀναφέρεται καὶ σὲ ὅλη τὴν γκρεμισμένη φύση τοῦ Ἀδάμ, ἡ ὁποία συνεχίζεται τῶρα μὲ τὴν κάθοδο τοῦ Χριστοῦ στὸν Ἰδοῦ καὶ ἀνασταίνεται μαζί του.

οἱ ἱερεῖς δοξολογία νὰ προσφέρουν,
λαὸς ὑπερυψοῦτε, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.
καὶ ὁ λαὸς νὰ σέβεται σὲ βαθμὸ ὑπέρτατο, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.
β' τροπάριον
Πέπαυται τόλμα Μαθητῶν, Ἀριμαθαίας δὲ ἀριστεύει Ἰωσήφ.
Τῶν μαθητῶν ἡ τόλμη ἐξαφανίσθηκε· δείχνει ἀνδρεία, ὅμως,
ἀπαράμιλλη, ὁ Ἰωσήφ ἀπ' τὴν Ἀριμαθαία·
νεκρὸν γὰρ καὶ γυμνὸν θεώμενος, τὸν ἐπὶ πάντων Θεόν,
καὶ μόλις βλέπει πεθαμένον καὶ γυμνόν, τὸν ἴδιο τὸν Θεό,
ποῦ ἐξουσία ἔχει ἐπὶ ἀπάντων,
αἰτεῖται, καὶ κηδεύει κραυγάζων·
ζητεῖ (τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ) καὶ τὸ κηδεύει λέγοντας (γιὰ μᾶς):
οἱ παῖδες εὐλογεῖτε, ἱερεῖς ἀνυμνεῖτε,
οἱ παῖδες ἀνυμνεῖτε, ἱερεῖς δοξολογεῖτε,
λαὸς ὑπερυψοῦτε, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.
λαὸς ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.
γ' τροπάριον

Ὡ τῶν θαυμάτων τῶν καινῶν!
(Βλέπετε χριστιανοὶ) ὁποίας λογῆς παράδοξα
καὶ θαύματα συμβαίνουν!

ὦ ἀγαθότητος! ὦ ἀφράστου ἀνοχῆς!
Πόση ἀγαθότητα ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, πόση ἀνοχὴ ἀνείπωτη!
ἐκῶν γὰρ ὑπὸ γῆς σφραγίζεται, ὁ ἐν ὑψίστοις οἰκῶν,
Γιατὶ αὐτὸς ποῦ κατοικεῖ στὸν οὐρανό, ἐκούσια σφραγίζεται
(σὲ τάφο) κι' ἀσφαλιζεται θαμμένος μέσ' τὴν γῆ,
καὶ πλάνος Θεὸς συκοφαντεῖται·
καὶ λαοπλάνος ὁ Θεὸς συκοφαντεῖται,
ὄν παῖδες εὐλογεῖτε, ἱερεῖς ἀνυμνεῖτε,

αὐτὸς ποὺ ὀφείλουν οἱ παῖδες νὰ ὑμνοῦν,
οἱ ἱερεῖς δοξολογία νὰ προσφέρουν,
λαὸς ὑπερψοῦτε, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.
καὶ ὁ λαὸς νὰ σέβεται σὲ βαθμὸν ὑπέρτατο,
εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἦδη θ'. Ὁ Εἰρμὸς (Ὡς ἀπὸ στόματος τοῦ Κυρίου)

«Μὴ ἐποδύρου⁵⁷ μου Μῆτερ, καθορῶσα ἐν τάφῳ,
Μὴ μὲ θρηνεῖς, Μητέρα μου⁵⁸, βλέποντας εἰς τὸν τάφο,
ὄν ἐν γαστρὶ ἄνευ σπορᾶς, συνέλαβες Υἱόν·
τὸν Γιὸ ὁποῦ συνέλαβες στὰ σπλάγχχνα δίχως σπέρμα·
ἀναστήσομαι γὰρ καὶ δοξασθήσομαι,
γιατὶ (δὲν μένω γιὰ πολὺ στὸ μνημα μου κλεισμένος)
θ' ἀναστηθῶ (τριήμερος) καὶ θὰ δοξάσω ἐπίσης
(τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἐφόρεσα στὸν κόσμον ὅταν ἤρθα)⁵⁹,
καὶ ὑψώσω ἐν δόξῃ, ἀπαύστως ὡς Θεός,
καὶ θὰ ὑψώσω ὡς Θεὸς μὲ δόξα ἀκατάπαυστη,
τοὺς ἐν πίστει καὶ πόθῳ σὲ μεγαλύνοντας».

ὄσους ἐγκωμιάζουσε μὲ πίστη καὶ ἀγάπη, ἐσένα (τὴν Μητέρα μου).

α' τροπάριον (Ὡς ἀπὸ στόματος τῆς Θεοτόκου)

Ἐπὶ τῷ ξένῳ σου τόκῳ, τὰς ὠδῖνας φυγοῦσα,

Ὅταν παράδοξα σ' ἐγέννησα, χωρὶς νὰ νιώσω πόνους τοκετοῦ,

ὑπερφυῶς ἑμακαρίσθην, ἀναρχε Υἱέ·

στ' ἀλήθεια ἐγκωμιάστηκα, Υἱέ μου προαιώνιε⁶⁰.

⁵⁷ Προστακτικὴ ἐνεστώτος τοῦ ρήμ. ἐποδύρομαι = θρηνεῖ.

⁵⁸ Ὁ ποιητὴς πλέκει τὴν ἐνάντι ψῆδὴ μὲ διαλογικὰ τροπάρια, τὰ ὁποῖα ἀπευθύνονται εἴτε ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ πρὸς τὴν γλυκυτάτη Μητέρα του, εἴτε ἐκ τῆς γλυκυτάτης Μητρός πρὸς τὸν γλυκύτατον Υἱόν.

⁵⁹ Αὐτὸ ποὺ θὰ δοξασθῆι μὲ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις του, σύμφωνα καὶ μὲ τὸν λόγον του πρὸ τοῦ πάθους: «Νῦν ἐδοξάσθη ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ Θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ», (Ἰω. 13, 1).

⁶⁰ Ἡ ἀκριβὴς δογματικὴ διατύπωσις ἐπιβάλλει τὸν ὄρο *συνάναρχος* γιὰ τὸν Υἱὸ (ὅπως ψάλλουμε καὶ στὸ ἀναστάσιμο ἀπολυτικίον τοῦ κλ. α' ἤχου: *Τὸν συνάναρχον Λόγον Πατρὶ καὶ Πνεύματι*), ὅταν ἀναφέρεται σὲ σχέση πρὸς τὸν Πατέρα. Χαρακτηρίζεται ὁμοίως καὶ ἄναρχος, σὲ σχέση πρὸς τὸν κτιστὸ

νῦν δὲ σὲ Θεέ μου, ἀπνουν ὀρώσα νεκρόν,
καὶ τῶρα Κύριέ μου, καθὼς σὲ βλέπω ἀψυχον δίχως πνοὴ νεκρό,
τῇ ρομφαίᾳ τῆς λύπης, σπαράττομαι δεινῶς,
σπαράσσεται ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ μαχαίρι δίστομο⁶¹ τῆς λύπης φοβερό,
ἀλλ' ἀνάστηθι, ὅπως μεγαλυθῆσωμαι.

ἀλλ' ἀναστήσου ἐκ νεκρῶν,

κι' ἐγὼ θὰ ἐγκωμιασθῶ γιὰ τὴν Ἀνάστασή σου.

β' τροπάριον (Ὡς ἀπὸ στόματος τοῦ Κυρίου)

Γῆ με καλύπτει ἐκόντα, ἀλλὰ φρίττουσιν Ἄδου, οἱ πυλωροί,

Τὸ χῶμα μὲ σκεπάζει (ὄχι ὅπως ὄλους τοὺς νεκρούς) ἀλλὰ μὲ θέλημά

μου, κι' ἀνατριχίλα πιάνει τοὺς φρουροὺς τοῦ Ἄδῃ

ἡμφιεσμένον⁶², βλέποντες στολὴν,

ἀπὸ τὸν τρόμον, καθὼς μὲ βλέπουν, Μῆτερ, νὰ φορῶ,

ἡμαγμένην⁶³ Μῆτερ, τῆς ἐκδικήσεως·

βαμμένην ἀπ' τὸ αἷμα μου, στολὴν τῆς ἐκδικήσεως⁶⁴.

καὶ δημιουργημένο ἐν χρόνῳ κόσμον. Πρβλ. καὶ Λόγον ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου Εἰς τὰ Ἅγια Φῶτα: «Πατὴρ ὁ πατήρ, καὶ ἄναρχος· οὐ γὰρ ἐκ τινος. Υἱὸς ὁ υἱός, καὶ οὐκ ἄναρχος· ἐκ τοῦ Πατρὸς γὰρ. Εἰ δὲ τὴν ἀπὸ χρόνου λαμβάνοις ἀρχὴν, καὶ ἄναρχος· ποιητὴς γὰρ χρόνων, οὐκ ὑπὸ χρόνον (αὐτὸς ποὺ ἐποίησε τὸν χρόνον, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσία του)». Εἶτε, ὁμοίως, ἄναρχος, εἴτε συνάναρχος ποῦμε στὴν νεοελληνικὴ τὸ ἀποδίδουμε μὲ τὸ ἄχρονος ἢ καὶ προαιώνιος, ἦτοι χωρὶς χρονικὴ ἀρχή, πράγμα ποὺ ἰσχύει καὶ γιὰ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγ. Τριάδος.

⁶¹ Ἡ ρομφαία (= δίστομο μαχαίρι) τῆς λύπης παραπέμπει στὴν προφητεία τοῦ γέροντος Συμεῶν κατὰ τὴν Ὑπαπαντήν: «Καὶ σοῦ μὲν τὴν ψυχὴν διελεύσεται ρομφαία», (Λουκ. 2, 35). Ἐνας ἄλλος Συμεῶν, ὁ Μεταφραστής, γράφει στὸν λόγο του εἰς τὸν θρήνον τῆς Θεοτόκου, ὅτι κατὰ τὴν γέννηση ἡ Παναγία Παρθένος ἔγινε τοῦ Πλαστοουργοῦ τῆς λοχεύτρια, ἐνῶ τῶρα εὐρέθη τοῦ Υἱοῦ τῆς κηδεύτρια. Καὶ συνεχίζει: στὸν τοκετὸ ἐξέφυγε τίς ὠδῖνες (= πόνους τοκετοῦ), ἀλλὰ στὴν ταφὴ ἔνωσε μεγάλες ὠδῖνες (= πόνους ψυχῆς). Καὶ ὕστερα βάζοντας τὰ ἐξῆς λόγια στὸ στόμα τῆς Θεοτόκου λέγει: «Μακαρίζω τὸν γέροντα Συμεῶν ποὺ σὲ ὑποδέχθηκε, Χριστέ μου, στὸν ναό, ὅταν σὲ πῆγα ὡς βρέφος. Γιατὶ οἱ Προφῆτες προφήτεψαν γιὰ μένα τὰ χαρωπὰ καὶ τὰ τῆς δόξης, ἐνῶ αὐτὸς μόνον προεῖπε τὰ σκυθρωπὰ καὶ τὰ τῆς λύπης». Θαύμασε καὶ σὺ, ἀναγνώστη, μὲ πόση τέχνη ἑταίρισσε ὁ ποιητὴς ἐδῶ τὰ χαρωπὰ κ' ἐγκωμιαστικὰ τῆς Θεοτόκου μὲ τὴν ρομφαία τῆς λύπης.

⁶² Μετοχὴ παρακειμένου τοῦ ρήμ. ἀμφιέννυμαι = ἐνδύομαι. Πρβλ. ἀμφιεσις, ἀμφια.

⁶³ Μετοχὴ παρακειμένου τοῦ ρήμ. αἰμάσσομαι = εἶμαι ματωμένος.

⁶⁴ Στολὴ ἐκδικήσεως εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, τὸ ὁποῖον ἐβάφη ἀπὸ τὰ παναγία του αἵματα. Αὐτὰ τὰ ἀξιοθαύμαστα προβλέποντας ὁ Ἡσαΐας (59, 17) ἔλεγε: «Καὶ περιβάλετο ἱμάτιον ἐκδικήσεως, καὶ τὸ περιβάλοιον αὐτοῦ ὡς ἀνταποδώσων ἀνταπόδοσιν ὄνειδος τοῖς ὑπεναντίοις, ποὺ θὰ πεῖ: Κι' ἐφόρεσε στρατιωτικὸ χιτῶνιο ἐκδικήσεως καὶ τὸ ἀμπέχονό του, γιὰ νὰ ἐπιφέρει στοὺς ἐχθροὺς δίκαιη τιμωρία, ντροπὴ καὶ κατασχύνη. Δηλαδὴ ἱμάτιον τοῦ Κυρίου εἶναι ἡ σάρκα του τὴν ὁποίαν ἐφόρεσε κατὰ τὴν γέννησή του καὶ καθαγίασε διὰ τοῦ αἵματός του, γιὰ νὰ ξεφύγει

τοὺς ἐχθροὺς ἐν Σταυρῷ γάρ, πατάξας ὡς Θεός,
ἀφοῦ, λοιπόν, μὲ τὸν Σταυρὸ συντρίψω ὡς Θεὸς
τοὺς δαίμονες ἐχθρούς,
ἀναστήσομαι αὐθις καὶ μεγαλύνω σε.
καὶ πάλι θὰ ἀναστηθῶ καὶ θὰ σὲ μεγαλύνω.
γ' τροπάριον (Καὶ πάλι ὡς ἀπὸ στόματος τοῦ Κυρίου)
Ἄγαλλιάσθω ἡ Κτίσις, εὐφραινέσθωσαν πάντες οἱ γηγενεῖς'
Ἄς ἀγαλλιάσ' ἡ Κτίσις καὶ ἄς χαροῦν
πάντες οἱ ἄνθρωποι, πλασμένοι ἐκ τῆς γῆς,
ὁ γὰρ ἐχθρὸς ἐσκύλευται⁶⁵ Ἄδης,
γιατὶ ὁ ἐχθρὸς ὁ Ἄδης (καὶ ὁ Διάβολος) νικῆθηκε-
μετὰ μύρων Γυναῖκες προσυπαντάτωσαν,
ἄς ἐτοιμάσουν μῦρα καὶ ἀρώματα οἱ γυναῖκες
κι' ἄς ἔλθουν γιὰ συνάντηση στὸν τάφο.
τὸν Ἀδάμ σὺν τῇ Εὕα, λυτροῦμαι παγγενῆ,
Ἐλευθερώνω τώρα τὸν Ἀδάμ μαζί καὶ μὲ τὴν Εὕα,
ποὺ πάει νὰ πεῖ ὀλόκληρο τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων,
καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐξαναστήσομαι.
καὶ τρεῖς ἡμέρες ἔπειτα ἐκ τῶν νεκρῶν ἐγείρομαι.

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Ἄμποτε καὶ ἡμεῖς, γράφει ὁ Ἅγιος Νικόδημος, ὁ Ἁγιορείτης, ψάλλοντες
καὶ ἀναγινώσκοντες καὶ ἀκούοντες τὸν παρόντα κατανυκτικώτατον
Κανόνα τῆς θεοσώμου ταφῆς τοῦ Κυρίου νὰ ἀξιοθῶμεν νὰ
συσταυρωθῶμεν μὲ τὸν Χριστόν, ἡγουν νὰ ἀπέχωμεν ἀπὸ τὴν κατὰ
πρᾶξιν καὶ ἐνέργειαν ἁμαρτίαν... Ἄμποτε καὶ ἡμεῖς νὰ γένωμεν μιμηταὶ

τῆς προσοχῆς τοῦ ἀπατήσαντος τὸν ἄνθρωπο Διαβόλου καὶ νὰ πάρει ἐκδίκηση γιὰ τὸ πλάσμα του,
τὸν ἄνθρωπο, ποὺ τυραννήθηκε ἀπ' αὐτόν.

⁶⁵ Μέσος παρακείμενος τοῦ σκυλεύω = ἀφαιρῶ τὰ ὄπλα νεκροῦ, ξεγυμνῶ. (Σκύλα εἶναι τὰ ὄπλα,
τὰ δέρματα τῆς ἐνδυμασίας, τὰ φορέματα, τὰ λάφυρα τοῦ νεκροῦ ἐχθροῦ).

τοῦ εὐλογημένου Ἰωσήφ τοῦ Ἀριμαθαίου καὶ τοῦ ἁγίου Νικοδήμου,
τῶν ἐνταφιαστῶν τοῦ Κυρίου... Ἐὰν ἡμεῖς θάπτωμεν ἐντίμως τὸν
Κύριον μέσα εἰς τὴν καρδίαν μας καὶ περιτυλίγωμεν αὐτόν μὲ τὰ
ὀθόνια, ἦτοι μὲ τοὺς λόγους καὶ τοὺς τρόπους τῶν ἀρετῶν, ἀλλὰ καὶ μὲ
τὸ σουδάριον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ ἀπλῆ καὶ ἀποίκιλος γνῶσις τῆς
Θεολογίας μας, βέβαια θέλομεν ἰδεῖ καὶ ἡμεῖς τὸν ἀναστάντα Χριστὸν
νοερῶς, ὅστις εἶναι εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους ἀθέατος, καὶ θέλομεν γένει
εἰς ὅλους τοὺς φιλοθέους αἰδέσιμοι καὶ σεβάσιμοι... Εἴθε λοιπὸν
τούτων πάντων ἀξιοθείημεν ἅπαντες ἡμεῖς οἱ τὴν θεόσωμον ταφήν
ἐορτάζοντες χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ αὐτοῦ τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν ταφέντος
Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ
Ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Διονύσιος Ίω. Μούσουρας

δ.φ. Φιλολόγος

Χριστὸς ἀνέστη!

Ἑρμηνεία Ἑμνῶν Ἀκολουθίας τοῦ Πάσχα

ἦτοι

τῶν Κανόνων τοῦ Μ. Σαββάτου, τοῦ Πάσχα

καὶ ἄλλων τροπαρίων τῆς ἑορτῆς

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Δρος ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ Μ. ΜΠΟΥΣΙΑ

ΜΕΓ. ΤΜΝΟΓΡΑΦΟΤ ΤΗΣ ΤΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Σειρά: Ἑρμηνεία Κανόνων Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν Ἑορτῶν

Τεύχος Β'

Ἐκδοσις Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος Ἑμναγιολογικῶν Μελετῶν

Ἱεροῦ Ναοῦ Μεταμορφώσεως Βριλησίων

«Ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης»

ΑΘΗΝΑΙ 2018